

Шахрітдін Мулкаманов

Слухач магістерської програми

Науковий керівник: Орел А.М., к.е.н., доцент
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Економічна ефективність – це багатогранна та комплексна категорія, що характеризує стан економічної системи чи суб'єкта, за якого позитивний корисний ефект перевищує ресурси, затрачені на його отримання; а також як фактичний результат оптимального використання виробничих ресурсів, застосування підприємницького хисту, оптимізації внутрішніх взаємозв'язків ланок виробництва та зв'язків з економічним середовищем [1].

Теоретичні й практичні аспекти економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції досліджували у своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені, проте в економічній літературі відсутнє єдине бачення критерію економічної ефективності.

Белінська Н.С. вважає, що критерієм ефективності є максимальний ріст продуктивності праці [2]. На думку О.А. Біттера, основним критерієм економічної ефективності сільськогосподарських підприємств вважають отримані ними прибутки [3].

Савчук В.К. стверджує, що «хоча прибуток не можна вважати самоціллю будь-якої комерційної організації, але він був, є і залишиться в умовах ринкової економіки головним оціночним критерієм, а також основною метою діяльності підприємств» [5]. Таким чином, показник, що характеризує кінцеві результати господарювання, має виступати критерієм ефективності.

За співвідношенням об'єктивних і суб'єктивних факторів методів оцінки ефективності діяльності класифікуються на формалізовані і неформалізовані (або ж логічні та аналітичні) [1, 4]. До аналітичних (неформалізованих) належать методи, що передбачають розробку системи показників, порівнювання, експертні оцінки, аналіз фінансової звітності, а також методи деталізації. До логічних (формалізованих) методи мікроекономічного аналізу, економічної статистики, теорії прийняття рішень, фінансових обчислень та математикостатистичні методи вивчення зв'язків [4].

Для аналізу економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції важливим є показник рентабельності (прибутковості) виробництва. Рівень рентабельності визначається відношенням прибутку (одержаного ефекту) до собівартості (ресурсів, затрачених на одержання цього ефекту), тому саме рентабельність виробництва найбільш повно характеризує економічну ефективність. В цьому показнику набирається вплив усіх факторів – природних, економічних і організаційно-господарських. Окрім рівня рентабельності, який дає узагальнену оцінку ефективності виробництва продукції сільського господарства, доцільним є використання допоміжних показників.

У рослинництві визначають такі показники економічної ефективності:

- рівень рентабельності;
- маса прибутку на 1 га;
- маса прибутку на 1 ц реалізованої продукції.

Розрізняють натуральні, вартісні, умовні та інші показники оцінки економічної ефективності. Використання кожного з них має свої як позитивні, так і негативні сторони. Широке використання отримали натуральні показники. Їх застосування є досить обмеженим, оскільки використовуються вони тільки при порівнянні однорідного продукту чи якісно однорідної праці [1].

Систему показників економічної ефективності виробництва можна представити наступним чином:

- 1) Узагальнюючі показники економічної ефективності виробництва.
- 2) Показники ефективності використання фінансових коштів. Ефективність діяльності

підприємства характеризується його фінансовим станом, важливими загальними показниками якого виступають: платоспроможність, ліквідність підприємства, вона характеризується коефіцієнтом загальної ліквідності та коефіцієнтом покриття. Також розраховуються коефіцієнти незалежності та заборгованості.

3) Показники ефективності використання живої праці. До групи показників ефективності використання живої праці можна віднести наступні: продуктивність праці (виробіток продукції, трудомісткість продукції); темп зростання продуктивності праці; частка приросту обсягу виробництва в результаті зростання продуктивності праці; відносна економія живої праці.

4) Показники якості продукції. Сучасна наука і практика виробили систему кількісної оцінки властивостей продукції, які і дають показники якості. Групи показників якості властивостей предметів (товарів): показники призначення товару; показники надійності; технологічності; стандартизації і уніфікації; ергономічні; естетичні; транспортабельності; патентно-правові; екологічні; показники безпеки.

5) Показник ефективності використання матеріальних ресурсів. До цієї групи можна віднести матеріаломісткість продукції, матеріаловіддачу, коефіцієнт використання сировини та матеріалів, витрати палива та енергії на 1 грн. чистої продукції, економію матеріальних витрат.

Поряд із загальними показниками економічної ефективності для сільського господарства притаманні специфічні показники, що характеризують використання основних фондів, виробничих потужностей, сировини, матеріалів, палива, енергії і трудових ресурсів. Показники ефективності мають характеризувати ступінь результативності виробництва і давати змогу здійснювати порівняльну оцінку її в динаміці і в територіальному аспекті за окремими підприємствами і регіонами.

Отже, використання всієї системи показників ефективності дає змогу підприємствам-виробникам сільськогосподарської продукції підвищувати рівень виробництва сільськогосподарських культур, який в свою чергу є найважливішим завданням, розв'язання якого - забезпечення населення продуктами харчування, бо від ефективного функціонування галузі рослинництва залежить продовольча безпека держави.

Основними шляхами підвищення ефективності виробництва рослинницької продукції у сільськогосподарських підприємствах є зростання урожайності за рахунок інтенсифікації галузі, що призводить до зниження собівартості продукції, підвищення цін реалізації та рентабельності її виробництва.

Список використаних джерел

1. Басовский Л. Е., Басовская Е. Н. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности. М.: ИНФРА-М, 2006. 365 с.
2. Белінська Н. С. Економічна ефективність діяльності молокопереробних трансформацій в Україні: монографія. Вінниця : ВНТУ, 2012. 280 с.
3. Біттер О. А. Ефективність сільськогосподарського виробництва і рівень життя населення. Львів, 1997. 188 с.
4. Матюх С. А. Дослідження сучасних методів оцінки ефективності діяльності організацій. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. Том 15. № 3. С. 79 – 85.
5. Савчук В. К. Управління ефективністю сільськогосподарського виробництва: інформаційно-аналітичний аспект: монографія. К.: Вік Принт, 2013. 440 с.